

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»»**

ЗОЛОТУХІНА ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

УДК 347.961.1

**ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ НОТАРІАТУ:
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі загальноюридичних дисциплін юридичного факультету Київського університету туризму, економіки і права.

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент
Дідич Тарас Олегович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
докторант юридичного факультету.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
Лемак Василь Васильович,
Конституційний Суд України, суддя;

кандидат юридичних наук
Петришин Олег Олександрович,
НДІ державного будівництва та місцевого
самоврядування НАПрН України,
завідувач сектором порівняльного правознавства.

Захист відбудеться «15» червня 2018 р. об 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.130.03 у ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Лагерна, 30-32.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Лагерна, 30-32.

Автореферат розіслано «14» травня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. В. Корольова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Наукове дослідження теоретико-правових аспектів функціонального призначення нотаріату в Україні зумовлене насамперед особливостями поточного розвитку взаємодії інституцій держави та громадянського суспільства, що потребує подальшого поглиблення, оптимізації та посилення координації відповідно до потреб суспільства. Сучасний стан функціонування нотаріату в Україні відбувається в умовах ґрунтовного реформування правової системи України та апарату держави, що зумовлює перехідний етап розвитку нотаріату, пов'язаний з подоланням монополії держави на нотаріальну діяльність та формуванням незалежної професійної системи нотаріату. Тому проблематика функціонального призначення нотаріату як важливого елемента громадянського суспільства та невід'ємної інституції функціонування держави потребує ґрунтовного наукового переосмислення саме на рівні теоретико-правових досліджень з метою вироблення цілісної науково обґрунтованої концепції розвитку та вдосконалення нотаріату в Україні, яка заклала б основу подальшого розвитку системи нотаріату та активізації наукових юридичних досліджень функціонування нотаріату теоретико-правового та галузевого характеру.

Актуальність наукового дослідження теоретико-правових аспектів функціонального призначення нотаріату посилює відсутність правового закріплення функцій нотаріату в Україні, недосконалість правової регламентації повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності, а також невинуватний поділ нотаріату на державний і приватний. Це призводить до правової невизначеності напрямів діяльності нотаріату, його місця в системі суб'єктів юридичної практики, основ взаємодії суб'єктів нотаріальної діяльності з суб'єктами державної влади та місцевого самоврядування. Зазначене вимагає вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення правового забезпечення функціонування нотаріату, подолання існуючих дуалістичних засад його функціонування, що засноване на поділі нотаріату на державний і приватний, оптимізації повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності.

Актуальність вивчення теоретико-правових аспектів функціонального призначення нотаріату підтверджується також і недоліками практики функціонування нотаріату в Україні, що пов'язане з постійним зростанням кількості судових справ щодо оскарження дій суб'єктів нотаріальної діяльності в органах судової влади України, з територіальною нерівномірністю надання нотаріальних послуг, обмеженістю населення сільської місцевості та невеликих міст у нотаріальних послугах, відсутністю єдиного підходу до оплати послуг нотаріусів тощо. Практична необхідність усунення недоліків функціонування нотаріату в Україні, підвищення рівня якості нотаріальних послуг, забезпечення законності, обґрунтованості нотаріальної діяльності, повноти та доступності нотаріальних послуг доводять, що питання функціонального призначення нотаріату набувають значного наукознавчого потенціалу та

потребують ґрунтовної наукової розробки, з метою вироблення і обґрунтування прогностичних висновків щодо розвитку нотаріату та максимально повного використання його функціонального потенціалу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі загальноюридичних дисциплін юридичного факультету Київського університету туризму, економіки і права відповідно до Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2014–2018 рр., затверджених постановою Президії НАН України від 20.12.2013 р. № 179 (пункт 3.4.2.3.), Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24.09.2010 р. № 14-10, а також у межах затверджених Вченою радою Київського університету туризму, економіки і права науково-дослідної теми юридичного факультету «Вдосконалення нормативно-правового регулювання в сфері нотаріату, митної справи і туризму в Україні» (протокол № 2 від 11 вересня 2013 р.) та теми дисертації (протокол № 4 від 04 квітня 2013 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є встановлення теоретико-правових аспектів функціонування нотаріату, їх характеристика, виявлення недоліків та обґрунтування практичних рекомендацій удосконалення функціонування нотаріату в Україні. Відповідно до поставленої мети виокремлено наступні наукові завдання:

- провести аналіз та розкрити особливості історіографії наукового пізнання функціонального призначення нотаріату в правовій доктрині;
- здійснити періодизацію історії становлення правового забезпечення функціонального призначення нотаріату в Україні;
- встановити методологічну основу наукового дослідження теоретико-правових аспектів функціонального призначення нотаріату;
- узагальнити і охарактеризувати ознаки функцій нотаріату, на підставі чого удосконалити визначення поняття «функції нотаріату»;
- виокремити та обґрунтувати критерії класифікації функцій нотаріату, на підставі яких встановити їх різновиди та надати їх характеристику;
- встановити та розкрити особливості форм і методів реалізації функцій нотаріату, надати визначення поняттям «форми реалізації функцій нотаріату» та «методи реалізації функцій нотаріату», а також виокремити й охарактеризувати їх різновиди;
- з'ясувати недоліки правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні та обґрунтувати напрями його вдосконалення;
- встановити проблеми реалізації функцій нотаріату в Україні, а також виокремити й обґрунтувати напрями вдосконалення практики функціонування нотаріату в Україні.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають у процесі функціонування нотаріату.

Предметом дослідження є теоретико-правові аспекти функціонування нотаріату.

Методи дослідження. Методи дисертаційного дослідження зумовлені метою і завданнями дисертаційної роботи, а також складністю об'єкта і предмета дослідження. Використання того чи іншого методу або сукупності методів зумовлене складністю конкретного питання, вивченого у праці. Використання *діалектичного методу*, який посідає центральне місце у філософсько-світоглядній основі цього дослідження, дало змогу розкрити теоретико-правові аспекти функціонального призначення нотаріату в динаміці, що залежить від різноманітних факторів суспільного розвитку, розбудови інститутів держави та громадянського суспільства, знаходиться в безперервному закономірному процесі розвитку, взаємозв'язку та взаємозумовленості з іншими державно-правовими явищами.

Проведення дисертаційного дослідження стало можливим завдяки використанню *історико-правового методу*, що дав можливість встановити закономірності історії розвитку наукового пізнання функціонального призначення нотаріату, з'ясувати стан наукової розробки питань функціонування нотаріату, встановити науково-теоретичну базу дослідження функціонального призначення нотаріату, здійснити періодизацію історії становлення правового забезпечення функціонального призначення нотаріату в Україні (підрозділи 1.1, 1.2). Важливу роль у процесі проведення дослідження відіграв *функціональний метод*, що був використаний для вивчення нотаріату крізь призму його функціонального призначення в цілому та дав змогу узагальнити й охарактеризувати ознаки функцій нотаріату, виокремити та обґрунтувати критерії класифікації функцій нотаріату, на підставі яких встановити їх різновиди та надати їх характеристику (підрозділи 2.1, 2.2.). *Герменевтичний метод* у праці використано для тлумачення норм права, закріплених у чинному законодавстві України та міжнародних правових документах щодо правового забезпечення функціонування нотаріату, що дозволило дати йому критичну оцінку, з'ясувати недоліки правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні (підрозділи 1.2, 2.2). Застосування *системно-структурного методу* забезпечило аналіз функціонального призначення нотаріату, з одного боку, як складної, багаторівневої функціональної системи, що безпосередньо залежить від факторів суспільно-політичного розвитку та здійснює системний вплив на соціально-політичні та правові основи життєдіяльності суспільства, а з іншого – як структурної категорії, що дозволило виокремити функції нотаріату та структурувати їх на окремі різновиди шляхом класифікації. Також зазначений метод сприяв встановленню методологічної основи наукового дослідження як системного феномену, що структуровано на комплекс принципів наукового пізнання, методологічних підходів та методів наукового пізнання (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2). *Соціолого-правовий метод* забезпечив узагальнення емпіричних даних про функціонування нотаріату в Україні як сукупності соціальних чинників, які його зумовлюють та які стають об'єктом впливу практики

функціонування нотаріату (підрозділи 3.1, 3.3). Завдяки *формально-юридичному методу* здійснено аналіз підходів до категоріального розуміння таких понять, як «функції нотаріату», «форми реалізації функцій нотаріату» та «методи реалізації функцій нотаріату», виокремлено їх ознаки, які закладено в основу формулювання визначень зазначених понять (підрозділи 2.1, 3.1). *Праксеологічний метод* застосовано для вивчення стану правового забезпечення та практики функціонування нотаріату в Україні, а також обґрунтування напрямів їх вдосконалення (підрозділи 1.2, 3.2, 3.3). *Метод моделювання* використано з метою розробки положень щодо напрямів удосконалення правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні, а також вироблення конкретних законопроектних пропозицій (підрозділ 3.2). Застосування *прогностичного методу* дало змогу виокремити перспективні напрями подальшого наукового дослідження функцій нотаріату та поліпшення освітньої підготовки фахівців у сфері нотаріату в Україні (підрозділ 3.3).

Теоретико-методологічна та емпірична база дослідження. Складність і багатоаспектність функціонального призначення нотаріату зумовлює його наукове пізнання представниками різних сфер наукових знань, які розкрили: *теоретико-правові аспекти* розуміння функціонального призначення нотаріату, що представлено в працях С. С. Алексєєва, А. Барака, Д. Босолей, С. В. Бошно, В. Г. Голованова, Д. А. Керимова, А. М. Колодія, В. В. Лазарева, О. Е. Лейста, В. В. Лемака, Р. З. Лівшица, Р. Марку, М. М. Марченка, О. Г. Мурашина, В. С. Нерсєсянца, В. Нотансона, О. В. Петришина, О. О. Петришина, В. М. Сирих, В. І. Червонюка, І. Г. Черемних, Л. Л. Шаповалової, Л. Е. Ясінської та ін.; *галузєво-правові аспекти* пізнання функціонального призначення нотаріату, що розкрито в працях представників наук: цивільного права (М. І. Авдєєнко, М. Г. Авдюков, В. В. Баранкова, П. П. Глущенко, М. А. Кабакова, Р. Г. Кочер'янц, С. Г. Пасічник, В. М. Черниш, М. С. Шакарян, Я. М. Шевченко), конституційного права (А. М. Азнаєв, О. В. Городецький, В. Ф. Погорілко, О. Ф. Фріцький, П. О. Щєкочихіна); кримінального права (О. О. Кваша, О. В. Моїсєєва, З. А. Загинеї), адміністративного права (В. Б. Авер'янов, Г. Ю. Гулевська, І. М. Компанієць, М. В. Ткаченко, Г. В. Фадєєва), господарського права (В. В. Луць, В. І. Семчик); *практичні аспекти* правового та організаційного забезпечення функціонального призначення нотаріату, які відображені в публікаціях М. Будро, Дж. Волехардта, В. В. Комарова, А. Морая, А. Нієміровськи, О. А. Підпригори, Х. Пютцера, Л. К. Радзієвської, Г. П. Тимченка, Х. Фєслєра, Є. І. Фурси, С. Я. Фурси, М. Й. Штефана та ін.

Емпіричну базу дослідження складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з філософії, теорії права, філософії права, історії політичних і правових учень, галузєвих юридичних наук, положення міжнародних договорів, нормативно-правових актів України та іноземних держав, узагальнення судової практики, матеріали офіційної статистики.

Наукова новизна отриманих результатів визначена тим, що дисертація належить до одних із перших сучасних наукових досліджень, в якому

комплексно вивчено теоретико-правові аспекти функціонального призначення нотаріату. Наукову новизну отриманих результатів склали такі положення, висновки та пропозиції, які відображають науковий доробок здобувача:

уперше:

– періодизовано історію становлення правового забезпечення функціонального призначення нотаріату в Україні в межах *пострадянського етапу* (1991 – 1993 рр.), який закладає основу правового забезпечення функціонування системи нотаріату незалежної України; пов'язаний із збереженням чинності Закону УРСР «Про державний нотаріат» та інших нормативно-правових актів СРСР та УРСР у сфері нотаріату, та *сучасного етапу* (1994 р. та триває до сьогодні), що пов'язаний із прийняттям та введенням у дію Закону України «Про нотаріат» (1993 р.), суттєвою активізацією правотворчої діяльності у сфері правового забезпечення нотаріату, створенням правових передумов подальшого вдосконалення правового забезпечення функціонування нотаріату, реформування національної системи нотаріату;

– узагальнено та охарактеризовано *ознаки функцій нотаріату*, які: 1) є комплексом напрямів діяльності нотаріату щодо посвідчення прав і юридичних фактів, а також вчинення інших нотаріальних дій; 2) мають історичний ступінь розвитку; 3) пов'язані з формальними характеристиками нотаріату; 4) визначають призначення нотаріату та характеризують його роль; 5) відображають рівень розвитку правової свідомості та правової культури громадян, впливають на зміст професійної правової свідомості та правової культури суб'єктів нотаріальної діяльності; 6) мають системний характер; 7) наділені відповідним механізмом реалізації; 8) їх реалізація залежить від повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності та професійності їх діяльності; 9) зумовлені конкретним типом нотаріату, а також особливостями функціонування і взаємодії держави та громадянського суспільства; 10) забезпечують збалансування приватних і публічних інтересів суб'єктів права;

– класифіковано функції нотаріату за критеріями: а) суб'єктів реалізації (функції, які реалізують нотаріуси; державні нотаріальні контори; державні нотаріальні архіви; посадові особи органів місцевого самоврядування; консульські установи); б) територіальних меж поширення (міжнародно-правові та внутрішньодержавні); в) мети реалізації (правозахисна; правотворча; правотлумачна; правозастосовна; правоохоронна); г) змісту (посвідчувальна; гарантуюча; контрольна; уповноважуюча; попереджувальна; правореалізуюча; системоутворююча; фіскальна; інформаційна; консультативна; освітньо-професійна); д) ролі держави в нотаріальній діяльності (публічні та приватні); є) значимості (основні та допоміжні);

удосконалено:

– визначення поняття «*функції нотаріату*» як історично зумовленого комплексу взаємопов'язаних напрямів діяльності нотаріату, що походять від

функцій юридичної практики та правозастосування, стосуються посвідчення прав та юридичних фактів, а також вчинення інших нотаріальних дій, у результаті чого правовідносини набувають властивостей однозначності та достовірності, які наділені відповідним механізмом реалізації, залежать від повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності та професійності їх діяльності, забезпечують збалансування приватних і публічних інтересів суб'єктів права на засадах рівноправності та законності;

– категоріальне визначення поняття «*форми реалізації функцій нотаріату*», що є комплексом правових та організаційних засобів здійснення нотаріальної діяльності суб'єктами нотаріату, які націлені на забезпечення реалізації його функцій;

– положення про різновиди форм реалізації функцій нотаріату, до яких віднесено: а) *правові форми реалізації функцій нотаріату*, змістом яких є система закріплених нормами права послідовно здійснюваних дій суб'єктами нотаріальної діяльності, які спрямовані на реалізацію відповідних функцій нотаріату та поділяються на посвідчувальну; правозастосовну; правоохоронну; контрольно-наглядову; інтерпретаційну форми; б) *організаційні форми реалізації функцій нотаріату*, тобто система організаційних дій, які забезпечують реалізацію функцій нотаріату, водночас вони не мають правового характеру та поділяються на: організаційно-господарську; організаційно-документальну; організаційно-інформативну форми;

– формулювання поняття «*методи реалізації функцій нотаріату*», які є системою способів і засобів, що застосовуються суб'єктами для реалізації функцій нотаріату, та поділяються на імперативний та диспозитивний методи;

дістали подальшого розвитку:

– характеристика підходів до розуміння поняття «функції нотаріату», які узагальнено в межах: формально-юридичного, діяльнісного, публічно-правового та приватно-правового підходів;

– положення про *напрями вдосконалення правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні*, основними з яких є: законодавче закріплення функцій нотаріату та принципів діяльності нотаріату; розширення повноважень нотаріату, в тому числі покладення на нотаріат функції забезпечення доказів, а також надання права нотаріусу витребувати від юридичних і фізичних осіб відомості та документи, необхідні для вчинення нотаріальних дій; скасування існуючого поділу нотаріату на державний і приватний; законодавча деталізація реєстраційної функції нотаріату щодо здійснення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень; правове забезпечення доступу нотаріусів до відповідних державних реєстрів;

– пропозиції щодо *напрямів удосконалення практики функціонування нотаріату в Україні*, які включають в себе: оптимізацію форм і методів взаємодії суб'єктів нотаріальної діяльності з іншими суб'єктами, що здійснюють юридичну практику; активізацію співпраці з Міжнародним союзом

латинського нотаріату щодо подальшого вступу України до складу його членів; забезпечення доступності фізичних та юридичних осіб до нотаріальних послуг.

Практичне значення одержаних результатів. Результати, одержані за наслідками проведеного наукового дослідження, дозволили сформулювати і обґрунтувати комплекс нових підходів до вирішення теоретичних і практичних проблем наукового пізнання, правового забезпечення функціонування нотаріату та реалізації функцій, що на нього покладені. Висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути застосовані в: *науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку теоретико-правових знань юридичної науки, які стосуються функціонування нотаріату; *правотворчій діяльності* – з метою вдосконалення правового забезпечення функціонування нотаріату в частині законодавчого закріплення функцій нотаріату та принципів діяльності нотаріату, розширення повноважень нотаріату, деталізації реєстраційної функції нотаріату, забезпечення доступу нотаріусів до відповідних державних реєстрів; *практичній діяльності органів і осіб, які вчиняють нотаріальні дії* – для підвищення якості їх роботи та вдосконалення реалізації функцій нотаріату; *викладацькій діяльності* – під час підготовки підручників і навчальних посібників з навчальних дисциплін «Нотаріат України» та «Нотаріальний процес України».

Апробація матеріалів дисертації. Окремі висновки, положення та рекомендації, обґрунтовані автором за результатами дисертаційної праці, обговорювались на таких міжнародних і всеукраїнських науково-теоретичних і науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ на шляху до євроінтеграції» (м. Дніпропетровськ, 21–22 листопада 2014 р.); XI Міжнародна наукова конференція студентів та молодих вчених «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 24 квітня 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства» (м. Суми, 21–22 травня 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання державотворення в Україні» (м. Київ, 22 травня 2015 р.); Міжнародна Інтернет-конференція «Антикорупційна політика України: актуальні проблеми забезпечення ефективності» (м. Київ, 29 травня 2015 р.); Международная научно-практическая конференция «Теоретико-методологические и конституционные основы устойчивого развития национальной правовой системы в условиях глобальных и региональных процессов в контексте защиты прав человека и построения правового государства» (м. Мінськ, 19–20 жовтня 2015 р.); III Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні наукові дослідження сучасної юридичної науки: теорія та практика» (м. Київ, 18 березня 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція, присвячена Дню науки юридичного факультету «Актуальні питання державотворення в Україні» (м. Київ, 20 травня 2016 р.); XIII Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання реформування правової системи» (м. Луцьк, 24–25 червня 2016 р.); VIII

Всеукраїнська наукова конференція молодих учених, присвячена Дню прав людини «Правова система держави: проблеми формування та перспективи розвитку» (м. Одеса, 11 грудня 2015 р.); Науково-практичний круглий стіл «Права людини в сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні» (м. Київ, 11 грудня 2015 р.); Всеукраїнська наукова конференція «Людина – суспільство – держава. Права та обов'язки: історія питання та сучасний стан» (м. Кривий Ріг, 28 жовтня 2016 р.).

Публікації. За результатом проведеного дослідження опубліковано 17 наукових праць, серед них 5 статей – у фахових юридичних виданнях, у тому числі 1 стаття – у фаховому виданні іноземної держави, і 12 праць – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації визначається метою і завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 261 сторінку, з них 32 сторінки – список використаних джерел, що складається з 325 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено зв'язок з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і завдання дослідження, виокремлено об'єкт і предмет дослідження, розкрито функціональні можливості методів дослідження, які застосовано в роботі, обґрунтовано теоретико-методологічну та емпіричну базу дослідження, вказано на положення наукової новизни отриманих результатів, обґрунтовано практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію матеріалів дисертації та публікації автора, а також зазначено структуру роботи та її обсяг.

Розділ 1 «Історико-правові та методологічні аспекти наукового пізнання функціонального призначення нотаріату» складається з трьох підрозділів, де розкрито особливості історіографії наукового пізнання функціонального призначення нотаріату в правовій доктрині, а також встановлено науково-теоретичну базу дослідження; здійснено періодизацію історії становлення правового забезпечення функціонального призначення нотаріату в Україні; встановлено методологічну основу наукового дослідження.

У *підрозділі 1.1 «Генеza функціонального призначення нотаріату в правовій доктрині»* здійснено аналіз історії зародження та розвитку функціонального призначення нотаріату як об'єкта наукового пізнання, на підставі чого підсумовано, що історіографія пізнання функціонального призначення нотаріату зумовлена: а) складністю предмета пізнання; б) наявністю світоглядного і наукового рівнів пізнання нотаріату як соціального феномену; в) динамікою розвитку нотаріату; г) природою нотаріальної діяльності, яка має приватно-публічний характер.

Встановлено закономірності розвитку наукового вивчення функціонального призначення нотаріату та визначено науково-теоретичну базу дослідження функціонального призначення нотаріату, яку становлять праці: 1) *світоглядного рівня пізнання*, що засноване на загальних засадах мислення та відображає загальне сприйняття дослідником явищ реальності; 2) *конкретно-наукового рівня пізнання*, який розкриває функціональне призначення нотаріату як явища правового плану, що має наукознавчий характер, результатом вивчення якого є система науково обґрунтованих інформаційних знань про правові властивості нотаріату та його функціонального призначення. Визначено перспективи наукового пізнання функціонального призначення нотаріату, до яких віднесено: посилення вивчення теоретико-правових аспектів нотаріату та нотаріальної діяльності; встановлення історіографічних та методологічних аспектів наукового пізнання; аналіз функцій нотаріату як самостійної юридичної категорії, уточнення критеріїв їх класифікації та характеристики їх різновидів; посилення наукових досліджень, які мають прикладний характер, тощо.

У підрозділі 1.2 «*Становлення правового забезпечення функціонального призначення нотаріату в Україні*» періодизовано історію становлення правового забезпечення функціонального призначення нотаріату в Україні в межах *пострадянського етапу* (1991 – 1993 рр.), який закладає основу правового забезпечення функціонування системи нотаріату незалежної України; пов'язаний із збереженням чинності Закону УРСР «Про державний нотаріат» та інших нормативно-правових актів СРСР та УРСР у сфері нотаріату, та *сучасного етапу* (1994 р. та триває до сьогодні), що пов'язаний із прийняттям та введенням у дію Закону України «Про нотаріат» (1993 р.), суттєвою активізацією правотворчої діяльності у сфері правового забезпечення нотаріату, створенням правових передумов подальшого вдосконалення правового забезпечення функціонування нотаріату, реформування національної системи нотаріату.

У праці з'ясовано стан правового забезпечення функціонального призначення нотаріату в Україні та акцентовано увагу на його недоліках, а саме: 1) відсутність єдиної концепції реформування нотаріату; 2) функції нотаріату не закріплено в чинному законодавстві України; 3) непослідовність правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні; 4) високий рівень змінюваності нормативно-правових актів у сфері нотаріату; 5) незавершеність формування законодавства України у сфері нотаріальної діяльності тощо.

У підрозділі 1.3 «*Методологічні аспекти наукового дослідження функціонального призначення нотаріату*» обґрунтовано, що методологічна основа дає змогу: а) визначити наслідки впливу нотаріату на інші явища правової дійсності; б) встановити статус результатів дослідження; в) прослідкувати динаміку зміни функціонального призначення нотаріату; г) з'ясувати перспективи розвитку нотаріату з позиції функціональних потреб; д) виокремити та обґрунтувати шляхи його вдосконалення; е) визначити особливості його впливу на функціонування всієї правової системи;

ж) розкрити функціональне призначення нотаріату з позиції проблематики діяльності суб'єктів нотаріальної діяльності.

Доведено, що методологічну основу наукового дослідження теоретико-правових аспектів функціонального призначення нотаріату складає система наукових принципів, методологічних підходів та методів наукового пізнання, які дають змогу сформулювати положення, ідеї та концепції, на яких засновується наукове дослідження, розкрити доктринальні підходи до характеристики якісних властивостей нотаріальної діяльності. Складність теоретико-правових аспектів функціонального призначення нотаріату зумовлює необхідність застосування широкого кола методів дослідження філософського (світоглядного), загальнонаукового, спеціально-наукового рівнів.

Розділ 2 «Загальнотеоретичні аспекти поняття та різновидів функцій нотаріату» складається з двох підрозділів, які дали змогу узагальнити й охарактеризувати ознаки функцій нотаріату, на підставі чого удосконалити визначення поняття «функції нотаріату», а також виокремити та обґрунтувати критерії класифікації функцій нотаріату, на підставі яких встановити їх різновиди та надати їх характеристику.

У підрозділі 2.1 «Функції нотаріату як юридична категорія: поняття та ознаки» вказано на те, що функції нотаріату займають самостійне місце в понятійно-категоріальному апараті юридичної науки, оскільки наділені ознаками, які відмежовують їх від інших суміжних понять. Узагальнено та охарактеризовано ознаки функцій нотаріату, які: 1) є комплексом напрямів діяльності нотаріату; 2) мають історичний ступінь розвитку; 3) пов'язані з формальними характеристиками нотаріату; 4) визначають призначення нотаріату і характеризують його роль; 5) відображають рівень розвитку правової свідомості та правової культури громадян, впливають на зміст професійної правової свідомості і правової культури суб'єктів нотаріальної діяльності; 6) мають системний характер; 7) наділені відповідним механізмом реалізації; 8) їх реалізація залежить від повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності та професійності їх діяльності; 9) зумовлені конкретним типом нотаріату, а також особливостями функціонування і взаємодії держави та громадянського суспільства; 10) забезпечують збалансування приватних і публічних інтересів суб'єктів права. Зазначені ознаки закладено в основу удосконалення визначення поняття «функції нотаріату» як історично зумовленого комплексу взаємопов'язаних напрямів діяльності нотаріату, що походять від функцій юридичної практики та правозастосування, стосуються посвідчення прав та юридичних фактів, а також вчинення інших нотаріальних дій, у результаті чого праввідносини набувають властивостей однозначності та достовірності, наділені відповідним механізмом реалізації, залежать від повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності та професійності їх діяльності, забезпечують збалансування приватних і публічних інтересів суб'єктів права на засадах рівноправності та законності.

У підрозділі 2.2 «Теоретико-правові аспекти класифікації функцій нотаріату» акцентовано увагу на багатоаспектності нотаріальної діяльності, що свідчить про доцільність класифікації функцій нотаріату.

Підсумовано, що функції нотаріату є складним багатоаспектним, системним явищем. Вони можуть бути класифіковані на окремі різновиди за критеріями: *суб'єктів реалізації* (функції, які реалізують нотаріуси; державні нотаріальні контори; державні нотаріальні архіви; посадові особи органів місцевого самоврядування; консульські установи); *територіальних меж поширення* (міжнародно-правові та внутрішньодержавні); *мети реалізації* (правозахисна; правотворча; правотлумачна; правозастосовна; правоохоронна); *змісту* (посвідчувальна; гарантуюча; контрольна; уповноважуюча; попереджувальна; правореалізуюча; системоутворююча; фіскальна; інформаційна; консультативна; освітньо-професійна); *ролі держави у нотаріальній діяльності* (публічні та приватні функції нотаріату); *значимості* (основні та допоміжні).

Розділ 3 «Реалізація функціонального призначення нотаріату в Україні: питання теорії та практики» складається з трьох підрозділів, у яких автор встановив і розкрив особливості форм і методів реалізації функцій нотаріату, з'ясував недоліки правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні та обґрунтував напрями його вдосконалення, а також встановив проблеми реалізації функцій нотаріату в Україні і визначив напрями вдосконалення практики функціонування нотаріату в Україні.

У підрозділі 3.1 «*Форми та методи реалізації функцій нотаріату: теоретико-методологічні та правові аспекти*» встановлено, що реалізація функцій нотаріату пов'язана із наявністю відповідних форм як особливостей порядку реалізації функцій та методів як системи прийомів і засобів реалізації функцій, які в поєднанні забезпечують належне функціонування нотаріату.

Під формами реалізації функцій нотаріату доцільно розуміти комплекс правових та організаційних засобів здійснення нотаріальної діяльності суб'єктами нотаріату, які націлені на забезпечення реалізації його функцій. До форм реалізації функцій нотаріату належать: *правові форми*, змістом яких є система закріплених нормами права послідовно здійснюваних дій суб'єктами нотаріальної діяльності, які спрямовані на реалізацію відповідних функцій нотаріату, та *організаційні форми*, тобто система організаційних дій, які забезпечують реалізацію функцій нотаріату, водночас вони не мають правового характеру.

Методи реалізації функцій нотаріату є системою способів і засобів, які суб'єкти застосовують для реалізації функцій нотаріату. Методи реалізації функцій нотаріату поділяються на: імперативний та диспозитивний.

У підрозділі 3.2 «*Недоліки та перспективи розвитку правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні*» наголошено на тому, що недоліками правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні є: 1) законодавча невизначеність функцій нотаріату та належності нотаріату України до конкретного типу нотаріату; 2) затягування процесу реформування

правового забезпечення функціонування нотаріату; 3) безсистемність розвитку правового забезпечення функціонування нотаріату, що супроводжується частими змінами чинного законодавства України, наявністю прогалин у правовій регламентації повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності та ін.

На підставі аналізу виокремлених недоліків правового забезпечення функціонування нотаріату визначено напрями його вдосконалення: по-перше, законодавче закріплення функцій нотаріату та принципів діяльності нотаріату; по-друге, розширення повноважень нотаріату в частині покладення на нотаріат функції забезпечення доказів; по-третє, доцільно відійти від існуючих дуалістичних засад функціонування нотаріату, заснованих на поділі нотаріату на державний і приватний; по-четверте, потребує законодавчої деталізації реєстраційна функція нотаріату; по-п'яте, законодавчо має бути забезпечено доступ нотаріусів до відповідних державних реєстрів; по-шосте, доцільно провести кодифікацію законодавства у сфері нотаріальної діяльності.

У підрозділі 3.3 «Проблеми та шляхи вдосконалення реалізації функцій нотаріату в Україні» здійснено аналіз практики нотаріальної діяльності в Україні, на підставі чого встановлено проблеми реалізації функцій нотаріату. Доведено, що сучасне функціонування нотаріату в Україні відбувається в умовах ґрунтового реформування правової системи України та апарату держави, що зумовлює перехідний етап розвитку нотаріату, змістом якого є відхід від монополії держави на нотаріальну діяльність та формування незалежної професійної системи нотаріату.

Виокремлено і обґрунтовано напрями вдосконалення практики функціонування нотаріату в Україні, основними з яких є: оптимізація форм та методів взаємодії суб'єктів нотаріальної діяльності з іншими суб'єктами, що здійснюють юридичну практику; активізація співпраці з Міжнародним союзом латинського нотаріату щодо подальшого вступу України до складу його членів; забезпечення доступності фізичних та юридичних осіб до нотаріальних послуг, особливо в регіонах України, сільській місцевості шляхом створення належних соціально-економічних умов для діяльності суб'єктів нотаріальної діяльності тощо. Запропоновано положення, які стосуються напрямів розвитку наукового дослідження функцій нотаріату та удосконалення функціонування нотаріату в Україні крізь призму реалізації комплексу заходів у освітній сфері.

ВИСНОВКИ

У дисертації міститься теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у встановленні теоретико-правових аспектів функціонування нотаріату, їх характеристики, виявленні недоліків та обґрунтуванні практичних рекомендацій удосконалення функціонування нотаріату в Україні. Основними науковими і практичними результатами роботи є такі висновки.

1. Особливості історіографії пізнання функціонального призначення нотаріату в правовій доктрині зумовлені: по-перше, складністю предмета

пізнання, що виявляється в наявності різноманітних аспектів; по-друге, наявністю світоглядного і наукового рівнів пізнання нотаріату; по-третє, динамікою розвитку нотаріату, що має соціально зумовлений характер та залежить від рівня розвитку суспільства і його потреб; по-четверте, природою нотаріальної діяльності, яка має приватно-публічний характер.

2. Історію становлення правового забезпечення функціонального призначення нотаріату в Україні періодизовано в межах двох етапів: *пострадянський* (1991 – 1993 рр.), який закладає основу правового забезпечення функціонування системи нотаріату незалежної України; пов'язаний із збереженням чинності Закону УРСР «Про державний нотаріат» та інших нормативно-правових актів СРСР та УРСР у сфері нотаріату; *сучасний* (1994 р. та триває і до сьогодні), пов'язаний із прийняттям та введенням у дію Закону України «Про нотаріат» (1993 р.); суттєвою активізацією правотворчої діяльності у сфері правового забезпечення нотаріату, результатом чого стало формування цілісної системи нормативно-правових актів, положення яких регулюють відносини у сфері функціонування системи нотаріату України; створенням правових передумов подальшого вдосконалення правового забезпечення функціонування нотаріату.

3. Методологічну основу наукового дослідження теоретико-правових аспектів функціонального призначення нотаріату складає система наукових принципів, методологічних підходів та методів наукового пізнання, які дають змогу сформулювати положення, ідеї та концепції, на яких засновується наукове дослідження, розкрити доктринальні підходи до характеристики якісних властивостей нотаріальної діяльності.

4. Функції нотаріату як юридична категорія наділені самостійними ознаками, виокремлення та характеристику яких закладено в основу удосконалення визначення поняття «*функції нотаріату*» як історично зумовленого комплексу взаємопов'язаних напрямів діяльності нотаріату, що походять від функцій юридичної практики та правозастосування, стосуються посвідчення прав та юридичних фактів, а також вчинення інших нотаріальних дій, у результаті чого правовідносини набувають властивостей однозначності та достовірності, наділені відповідним механізмом реалізації, залежать від повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності та професійності їх діяльності, забезпечують збалансування приватних і публічних інтересів суб'єктів права.

5. Функції нотаріату є складним багатоаспектним, системним явищем, що можуть бути класифіковані на окремі різновиди за критеріями: *суб'єктів реалізації* (функції, які реалізують нотаріуси; державні нотаріальні контори; державні нотаріальні архіви; посадові особи органів місцевого самоврядування; консульські установи); *територіальних меж поширення* (міжнародно-правові та внутрішньодержавні); *мети реалізації* (правозахисна; правотворча; правотлумачна; правозастосовна; правоохоронна); *змісту* (посвідчувальна; гарантуюча; контрольна; уповноважуюча; попереджувальна; правореалізуюча; системоутворююча; фіскальна; інформаційна; консультативна; освітньо-

професійна); *ролі держави у нотаріальній діяльності* (публічні та приватні); *значимості* (основні та допоміжні).

6. *Форми реалізації функцій нотаріату* – це комплекс правових та організаційних засобів здійснення нотаріальної діяльності суб'єктами нотаріату, які націлені на забезпечення реалізації його функцій. До форм реалізації функцій нотаріату належать: а) *правові форми*, змістом яких є система закріплених нормами права послідовно здійснюваних дій суб'єктами нотаріальної діяльності, які спрямовані на реалізацію відповідних функцій нотаріату, та поділяються на посвідчувальну; правозастосовну; правоохоронну; контрольно-наглядову; інтерпретаційну форми; б) *організаційні форми*, тобто система організаційних дій, які забезпечують реалізацію функцій нотаріату, водночас вони не мають правового характеру та поділяються на: організаційно-господарську; організаційно-документальну; організаційно-інформативну форми.

7. *Методи реалізації функцій нотаріату* є системою способів і засобів, які застосовують суб'єкти для реалізації функцій нотаріату, та поділяються на імперативний та диспозитивний методи.

8. Недоліками правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні є: 1) законодавча невизначеність функцій нотаріату та належності нотаріату України до конкретного типу нотаріату; 2) затягування процесу реформування правового забезпечення функціонування нотаріату; 3) безсистемність розвитку правового забезпечення функціонування нотаріату, що супроводжується частими змінами чинного законодавства України, наявністю прогалин у правовій регламентації повноважень суб'єктів нотаріальної діяльності та ін.

9. Напрямами вдосконалення правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні є: по-перше, законодавче закріплення функцій нотаріату та принципів діяльності нотаріату; по-друге, розширення повноважень нотаріату в частині покладення на нотаріат функції забезпечення доказів, а також надання права нотаріусу витребувати від юридичних і фізичних осіб відомості та документи, необхідні для вчинення нотаріальних дій; по-третє, доцільно відійти від існуючих дуалістичних засад функціонування нотаріату, заснованих на поділі нотаріату на державний і приватний; по-четверте, потребує законодавчої деталізації реєстраційна функція нотаріату шляхом включення до складу різновидів нотаріальних дій, що вчиняють нотаріуси, ще однієї дії, яка стосується здійснення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень; по-п'яте, законодавчо має бути забезпечено доступ нотаріусів до відповідних державних реєстрів; по-шосте, доцільно провести кодифікацію законодавства у сфері нотаріальної діяльності.

10. Основними напрямами вдосконалення практики функціонування нотаріату в Україні є: оптимізація форм і методів взаємодії суб'єктів нотаріальної діяльності з іншими суб'єктами, що здійснюють юридичну практику; активізація співпраці з Міжнародним союзом латинського нотаріату щодо подальшого вступу України до складу його членів; забезпечення

доступності фізичних та юридичних осіб до нотаріальних послуг, особливо в регіонах України, сільській місцевості шляхом створення належних соціально-економічних умов для діяльності суб'єктів нотаріальної діяльності тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України з юридичних наук:

1. Золотухіна О. М. Функціональне призначення нотаріату: теоретико-правові питання наукового дослідження // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 5. Т. 1. С. 172–176.
2. Золотухіна О. М. Становлення правового регулювання функціонального призначення нотаріату в Україні // *Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове видання*. 2014. № 7. С. 12–15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.par.in.ua/7_2014/3.pdf. – Назва з титул. екрану.
3. Золотухіна О. М. Функції нотаріату: соціолого-правовий аналіз // *Соціологія права*. 2015. Вип. 3–4. С. 291–297.
4. Золотухіна О. М. Вдосконалення функціонування нотаріату України в сучасних умовах правового розвитку // *Альманах права. Право і прогрес: складові забезпечення в сучасних умовах*. 2016. Вип. 7. С. 292–296.

Статті у наукових періодичних виданнях з юридичних наук інших держав:

5. Золотухіна О. Н. Функции нотариата как юридическая категория: проблемы современного научного понимания // *Leges si Viata*. 2017. № 2. С. 34–37.

Матеріали наукових конференцій:

6. Золотухіна О. М. Нотаріат як об'єкт функціонально-правового дослідження // *Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ на шляху до євроінтеграції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 21–22 листопада 2014 р.). Дніпропетровськ : Дніпропетровський гуманітарний університет, 2014. С. 89–92.
7. Золотухіна О. М. Наукове пізнання функціонального призначення нотаріату: питання методології // *Від громадянського суспільства – до правової держави* : зб. тез доп. XI Міжнар. наук. конф. студентів та молодих вчених (м. Харків, 24 квітня 2015 р.). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. С. 131–136.
8. Золотухіна О. М. Функції нотаріату в сучасних умовах взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства // *Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21–22 травня 2015 р.). Суми : Сумський державний університет, 2015. С. 15–18.
9. Золотухіна О. М. Правове регулювання функціонального призначення нотаріату в сучасних умовах взаємодії держави та громадянського суспільства

// *Актуальні питання державотворення в Україні* : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 травня 2015 р.) / ред. кол. : д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.) та ін. К. : Прінт-Сервіс, 2015. С. 131–133.

10. Золотухіна О. М. Правове регулювання функціонального призначення нотаріату в Україні як основа розвитку антикорупційного законодавства // *Антикорупційна політика України: актуальні проблеми забезпечення ефективності* : зб. матеріалів Міжнар. Інтернет-конф. (м. Київ, 29 травня 2015 р.). К. : Національна академія прокуратури України, 2015. С. 16–21.

11. Золотухіна О. Н. Доктринальні проблеми удосконалення правового регулювання функціонального призначення нотаріату в Україні // *Теоретико-методологічні та конституційні основи стійкого розвитку національної правової системи в умовах глобальних та регіональних процесів в контексті захисту прав людини та побудови правового державства* : матеріали Міжнарод. науч.-практ. конф. (м. Мінськ, 19–20 жовтня 2015 р.). Мінськ : БДУ, 2015. С. 372–375.

12. Золотухіна О. М. Функції нотаріату: критерії класифікації та види // *Правова система держави: проблеми формування та перспективи розвитку* : зб. матеріалів доп. VIII Всеукр. наук. конф. молодих учених, присвяченої Дню прав людини (м. Одеса, 11 грудня 2015 р.). Одеса : ОДУВС, 2015. С. 155–159.

13. Золотухіна О. М. Системність функцій сучасного нотаріату та їх значення в контексті захищеності прав людини в Україні // *Права людини в сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні* : зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. кругл. столу (м. Київ, 11 грудня 2015 р.). К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. С. 109–113.

14. Золотухіна О. М. Шляхи вдосконалення практики функціонування нотаріату в Україні // *Актуальні наукові дослідження сучасної юридичної науки: теорія та практика* : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 березня 2016 р.). К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2016. С. 31–33.

15. Золотухіна О. М. Вдосконалення функціонування нотаріату України в сучасних умовах розбудови державності // *Актуальні питання державотворення в Україні* : матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої Дню науки юридичного факультету (м. Київ, 20 травня 2016 р.) / ред. кол. : д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.) та ін. В 3-х т. Т. 1. К. : ВПЦ «Київський університет», 2016. С. 36–38.

16. Золотухіна О. М. Проблеми правового регулювання функціонального призначення нотаріату в Україні // *Актуальні питання реформування правової системи* : зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 24–25 червня 2016 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2016. С. 25–27.

17. Золотухіна О. М. Реалізація функцій нотаріату як умова забезпечення реалізації та захисту прав людини в Україні // *Людина – суспільство – держава. Права та обов'язки: історія питання та сучасний стан* : матеріали Всеукр.

наук. конф. (м. Кривий Ріг, 28 жовтня 2016 р.). Кривий ріг : Донецький юридичний інститут МВС України, 2016. С. 262–266.

АНОТАЦІЯ

Золотухіна О. М. Функціональне призначення нотаріату: теоретико-правові аспекти. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – Київ, 2018.

У дисертаційній роботі встановлено теоретико-правові аспекти функціонування нотаріату, надано їх характеристику, виявлено недоліки та обґрунтовано практичні рекомендації щодо удосконалення функціонування нотаріату в Україні. Автор провів аналіз та розкрито особливості історії розвитку наукового пізнання функціонального призначення нотаріату, здійснено періодизацію історії становлення його правового забезпечення, а також встановлено методологічну основу дослідження.

У праці узагальнено і охарактеризовано ознаки функцій нотаріату, на підставі чого удосконалено визначення поняття «функції нотаріату». Оскільки функції нотаріату є складним багатоаспектним, системним явищем, запропоновано їх класифікацію та охарактеризовано їх різновиди. Встановлено та розкрито особливості форм і методів реалізації функцій нотаріату. Аналіз правового забезпечення функціонування нотаріату в Україні дозволив встановити його недоліки та обґрунтувати напрями вдосконалення. Встановлено проблеми реалізації функцій нотаріату в Україні, а також виокремлено і обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення практики функціонування нотаріату в Україні.

Ключові слова: нотаріат, функції нотаріату, реалізація функцій нотаріату, форми реалізації функцій нотаріату, методи реалізації функцій нотаріату.

АННОТАЦИЯ

Золотухина О. Н. Функциональное предназначение нотариата: теоретико-правовые аспекты. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права, история политических и правовых учений. – Высшее учебное заведение «Университет экономики и права «КРОК». – Киев, 2018.

В диссертационной работе установлены теоретико-правовые аспекты функционирования нотариата, раскрыты их характеристики, выявлены недостатки и обоснованы практические рекомендации по совершенствованию функционирования нотариата в Украине. Автором проведен анализ и установлены особенности истории развития научного познания функционального предназначения нотариата, осуществлена периодизация

истории становления его правового обеспечения, а также установлена методологическая основа исследования.

В работе обобщены и охарактеризованы признаки функций нотариата, на основании чего усовершенствовано определение понятия «функции нотариата». Поскольку функции нотариата – явление сложное, многоаспектное и системное, предложена их классификация и охарактеризованы их виды. Автором установлено и раскрыто особенности форм и методов реализации функций нотариата. Анализ правового обеспечения функционирования нотариата в Украине позволил установить его недостатки и обосновать направления его усовершенствования. Установлены проблемы реализации функций нотариата в Украине, а также выделены и обоснованы предложения по усовершенствованию практики функционирования нотариата в Украине.

Ключевые слова: нотариат, функции нотариата, реализация функций нотариата, формы реализации функций нотариата, методы реализации функций нотариата.

ANNOTATION

Zolotuhina O. M. Functional purpose of notariate: theoretical and legal aspects. – *Manuscript.*

Thesis for the degree of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.01 – theory and history of state and law; history of political and legal studies. – University of Economics and Law «KROK». – Kyiv, 2018.

In this dissertation it has been determined theoretical and legal aspects of notariate functioning, it has been described them and has been found out disadvantages of them, it has been founded practical recommendations which refers to improvement of notariate functioning in Ukraine. The author has analyzed and has opened special features of development history of scientific cognition of functional purpose of notariate in a legal doctrine. The result of learning of it is the system of the scientifically grounded knowledge about legal properties of notariate and its functional purpose. A division into periods of becoming of the legal providing of functional purpose of notariate history in Ukraine is carried out by separating of post-soviet (from 1991 till 1993) and modern (from 1994 till nowadays) stages and their descriptions. Methodological base of research of theoretical and legal aspects of functional purpose of notariate is set by evidence of analysis of functional purpose of methodology of scientific cognition and its elements.

It is generalized and described features of functions of notariate. By evidence of it definition of concept «functions of notariate». The author has proved that functions of notariate are difficult multi-aspect and system phenomenon. They can be classified into separate varieties according to criteria: subjects of realization (functions which are realized by notary publics; by state notary offices; by state notarial archives; by the public servants of organs of local self-government; by consular offices); territorial boundaries spread (international legal and municipal functions of the notariate); purpose of realization (defence of rights; law-making; law explaining; law using; law-enforcement functions of notariate); subject matter (certification; guarantee;

control; authorizing; preventive; law realizing; system making; fiscal; informative; advisory; educationally professional functions of notariate); the role of the state in the notarial activities (public and private functions of notariate); importance (basic and auxiliary functions of notariate).

The applicant has established and disclosed the features of forms and methods of realization of functions of notariate and has given definition to concepts «forms of realization of functions of notariate» and «methods of realization of functions of notariate». It has been grounded possibility of separating of varieties of realization of functions of notariate. These forms are: a) law forms of realization of functions of notariate, the content of which is a system of actions by the subjects of notarial activity. These actions are law attached and are carried out consistently. They are directed on realization of the proper functions of notariate and they are divided to certification, law using, law-enforcement, control and supervise, interpretation forms; b) organizational forms of realization of functions of notariate, they are a system of organizational actions which provide realization of functions of notariate. The author of this dissertation has proved that methods of realization of functions of notariate are the system of means and facilities which are used by subjects for realization of functions of notariate and which are divided to imperative and non-mandatory methods.

The practical significance of researched results is that analysis of the legal providing of functioning of notariate in Ukraine has let set failings and ground directions of its perfection. It is proved that the main directions of perfection the legal providing of functioning of notariate in Ukraine are: legislative fixing of functions of notariate and principles of notariate activities; empowerment of notariate, including with regard to giving some functions of provision of evidence to notariate, also grant the notary of right for obtaining on demand from the legal and physical individuals of information and documents, necessary for a feasant notarial actions; necessity to step back from existent dualistic principles of functioning of notariate that based on dividing of notariate into state and private; legislative working out in detail of registration function of notariate; providing of access of notaries is to the proper state registers etc. The author of this dissertation has determined the problems of realization of functions of notariate in Ukraine. Also it is separated and grounded suggestions in regard to improvement of practice of functioning of notariate in Ukraine.

Key words: notariate, functions of notariate, realization of functions of notariate, forms of realization of functions of notariate, methods of realization of functions of notariate.